

Bećejci su ponosni na reku Tisu, i čini im se da je upravo ovde, kod Bećaja ne samo najšira, već i najmirnija i najlepša u svom toku od 164 km kroz Srbiju. Najbolji pogled na Šlajz ili brodsku prevodnicu u Bećaju, jednu od 14 na Velikom bačkom kanalu, pruža se sa kompleksa Vidikovac izgrađenog 1981. godine, kada je i asfaltirana dolma, do tada, zemljani nasip za metar viši od najvišeg ikad zabeleženog vodostaja.

Ideja izgradnje Velikog bačkog kanala (Francov kanal, Kanal kralja Petra) je više od pola veka starija od početka njegove realizacije pod rukovodstvom vojnog inženjera Jožefa Kiša, 1793. godine. Prvo je prokopan kanal koji je vodio od Kule ka Sivcu. Njegova namena je bila da skrati plovni put između Tise i Dunava, kao i za odvodnjavanje vojvođanske zemlje prepune ritova. Kasnije će služiti za navodnjavanje, a poseban značaj imaće u sprečavanju malarije, tada prisutne na teritoriji Vojvodine. Kanal je prvo bio prokopan od Bačkog Monoštora do Bačkog Gradišta, a u sledećoj fazi od Monoštora do Bezdana i od Bačkog Gradišta do Bećaja. Veliki kanal je dugačak 118 km i povezuje Dunav (kod Bezdana) sa Tisom (kod Bećaja) i zmeđu dva spomenuta mesta skraćuje put za više od 200 km. Korito Velikog bačkog kanala je široko 17 m, pri vrhu kanal je širok oko 25 m. Prosečna dubina kanala je 3 m.

Nije sve išlo glatko u sprovođenju ovog projekta. Jožef Kiš je 1797. godine, zbog prevelikih troškova u izgradnji kanala, koji je kopalo ručno 3.000 radnika, uglavnom francuskih zarobljenika, bio smenjen, a nadležnost uzima sam Car Franc Jozef. Godine 1875. kanal preuzima Londonsko akcionarsko društvo iznajmivši ga na 75 godina. Ovo društvo preduzima ozbiljne graditeljske projekte podižući prevodnice ili Šlajzeve.

Šlajz kod Bećaja, kulturno dobro od izuzetnog značaja, izgrađen je 1896. godine na spoju kanala sa rekom Tisom. „General Ištvan Tir (1825-1908), bio je idejni tvorac i organizator gradnje kanala od Bačkog Gradišta do Bećaja, kao i prevodnice Bećej sa turbinom za proizvodnju električne energije za pogon mehanizama na prevodnici. Ovaj izuzetno vredan objekat industrijske baštine na vojvođanskim kanalima poznat je i pod imenom „Ajfelova prevodnica“, s obzirom da su njeni čelični delovi projektovani u birou čuvenog francuskog inženjera Gistava Ajfela. Izgrađena je kao dvostepena prevodnica sa dve šiber kapije, i jednom dvokrilnom kapijom prema Tisi“ - istaknuto je na tabli pored Šlajza (Vode Vojvodine). Ne pominje se ime 24-rogodišnjeg inženjera u Ajfelovom birou i tehničkog direktora kanala. Alberta Hajnca, koji je načinio projekat za branu u Ajfelovom birou.

Prevodnica je uticala na razvoj privrede ne samo Bećaja već celog regiona, jer je Veliki bački kanal, povezivao Bećej, Bačko Gradište, Srbobran, Vrbas. Kulu, Crvenku, Sivac, Bački Monoštor i Bezdan kroz koja su lađama prolazili tovari žita i drvne građe. Sačuvan je podatak da je 1913. Velikim kanalom prošlo 4.140 lađa, što je privuklo jevrejski kapital, kada

Bećej, kao i sva druga mesta, u ekonomskom smislu doživljavaju svoju ekspanziju. Prevodnica je odigrala značajnu ulogu u rečnom saobraćaju početkom XX veka, pošto je drumski saobraćaj bio loš, a železnički u povoju, i predstavljao je jednu vrstu autoputa kroz Vojvodinu.

Zahvaljujući Šlajzu, stanovnici Bećaja su bili zaštićeni od poplava, i već 1913. okolne kuće imale su električnu energiju. Pored Novog Sada i Subotice, Bećej je treće mesto u Vojvodini koje je koliko toliko bilo osvetljeno. Bilo je to veliko čudo zbog kojeg su u Bećej dolazile razne delegacije iz sveta.

Prevodnica je bila u funkciji sve do 1975. kada je izgrađena nova u neposrednoj blizini. Tih godina je srušen i veći deo prizemnog objekta sa turbinskim postrojenjem a izgrađeno je Spomen obeležje kojim se čuva sećanje na žrtve fašističkog zločina tokom racije 1942. godine. U prostorijama nekadašnjeg turbinskog postrojenja stare brodske prevodnice Šlajz nalazi se Muzej, kao značajan deo turističke ponude koji se odnosi na tehničko nasleđe. Zanimljivo je to da su mladi Bećejci, preteče evropskih vaterpolo prvaka iz 2000-te, u vreme pre olimpijskih bazena, vaterpolo igrali u zelenkastoj vodi između dva šlajza. On je poslužio i kao kulisa za snimanje brojnih muzičkih spotova, domaćih serija.

